



## Prof. dr. sc. emeritus Mehmed Hrasnica, arhitekt INTERVJU

Sarajevo je grad-metropola, a čini ga geografski položaj, broj stanovnika i događaji koji su opredijelili poziciju ovog grada u značajnim momentima stvaranja savremene evropske i svjetske istorije. Istovremeno, Sarajevo je grad nauke, umjetnosti i sporta. Ono što čini Sarajevo prepoznatljivim na istorijskoj pozornici su ljudi - Sarajlije, koji su stvarali i bili i još jesu činioci istorije ovog grada i države Bosne i Hercegovine.

Samim rođenjem ili dugogodišnjim bivstvom u ovom gradu ne znači da je neko Sarajlija, taj status se zaslužuje neovisno od materijalnog, društvenog ili obrazovnog nivoa, dok naziv sarajevska raja zaslužuju samo oni privilegovani, koji sve ove elemente sadrže u svom odnosu prema gradu Sarajevu i životu uopšte. Biti sarajevska raja je i status i obaveza koju niko ne potvrđuje, ali svi poštuju i uvažavaju. Duhovne vrijednosti ovog statusa su neosporne i to je ono što mu daje najveću vrijednost.

Jedan iz plejade onih koji su prepoznatljive vrijednosti grada Sarajeva je prof. dr. Mehmed Hrasnica, emeritus na arhitektonskom fakultetu, umjetnik, sportista i sportski radnik, čovjek čija je biografija prepuna događajima koji su istovremeno i istorija grada Sarajeva i države Bosne i Hercegovine. Potomak jedne od najstarije i najuglednije sarajevske porodice Hrasnica, samim tim bio je upućen na put ka nauci i naučnom radu.

Ibrahim Ušćević, *Oslobođenje*, 30. nov. 2009.

AGD: Uočavajući izuzetnu širinu životnog i profesionalnog interesovanja te posebno nepresušnu kreativnost koja istinski izvire iz trena u tren stvaralaštva svakako je veoma interesantno saznati razlog ili razloge kao glavne odrednice koje su Vas usmjerile upravo ka arhitekturi.

M.H.: Na prvo čitanje učini se kao jednostavno pitanje, no tu se može puno toga reći. To je rezultat prepoznavanja u datom momentu te odrednice u kojem pravcu nastaviti graditi svoj profesionalni život, razvijati i graditi. Pronaći unutrašnju snagu i kreativnost, pravilno je usmjeriti, i njegovati. Kao razlog možemo ovdje

Prof. dr. sc. emeritus Mehmed Hrasnica, dipl. ing.arh. rođen je 02. 07. 1935. god. u Sarajevu. U rodnom gradu završio je osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Arhitektonskom odsjeku Tehničkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, u decembru 1959. godine.

Godine 1963. Izabran je u zvanje asistenta na predmetima Slobodno crtanje I i II na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu gdje je redovno prošao sva nastavnička zvanja do redovnog profesora.

Habilitirao je 1974. godine na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu sa temom "Arhitektura starog Sarajeva kroz umjetnički pejzaž".

Na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu magistrirao je 1981. godine da bi 1983. godine doktorirao na istom fakultetu sa temom ARHITEKT JOSIP POSPIŠIL – ŽIVOT I DJELO.

U toku univerzitetske karijere bio je prisutan i slikom i rječu u kulturnom životu grada i Bosne i Hercegovine. Objavio je niz radova iz oblasti struke i kulture u dnevnoj štampi, periodičnim i stručnim časopisima.

Posebnu pažnju privlači knjiga "ARHITEKT JOSIP POSPIŠIL-ŽIVOT I DJELO" koju je objavio u okviru biblioteke Acta architectonica et urbanistica Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu 2003.god.

Iz domena likovnog stvaralaštva prvi puta se kulturnoj javnosti grada predstavio samostalnom izložbom slika u Umjetničkom paviljonu u Sarajevu 1967.god. Nakon ove, pažnju privlače izložbe koje je priredio u Sarajevu 1972.god., Brčkom 1977.god. i Mostaru 1991.god.

U povodu izložbe održane u Mostaru 1991.god., ugledni teoretičar umjetnosti, Prof. Dr Ibrahim Krzović napisao je slijedeće: «... I ova izložba, kao i predhodne, nastala je kao rezultat permanentnog autorovog interesovanja za autentične arhitektonske i urbane vrijednosti starog Sarajeva. To njegovo interesovanje ne ispoljava se samo na razini likovne interpretacije i na njegovom neoromantičnom odnosu prema tim vrijednostima. Mehmed Hrasnica pripada jednoj vrsti kulturnih poslenika koji se pojavljuju, evo skoro jedno stoljeće. Za razliku od mnogih drugih ljudi koji imaju samo mentalni odnos spram ljepote stare arhitekture, pojedini stvaraoči, istraživači, istoričari, arhitekta, nastojali su na ovaj ili onaj način formulirati taj svoj odnos prema civilizacijskom i graditeljskom fenomenu. prof.Hrasnica to čini barem na dva načina.

Tragajući i za drugim umjetnicima, arhitektima i teoretičarima, čija je opsesija bila ova stara arhitektura, prof. Hrasnica je otkrio i pokazao jednu široku i permanentnu tendenciju u nauci i kulturi i praksu kod bosansko-hercegovačkih slikara, prisutnu od kraja XIX vijeka pa tokom cijelog ovog stoljeća, da se bojom, oblicima, svijetlošću otkriju likovno plastične vrijednosti stare arhitekture. Pošto se i prof. Hrasnica, pored nastavno-pedagoškog rada bavio i likovno-grafičkom i slikarskom interpretacijom oblika i strukture stare stambene arhitekture, svrstao se i sam u niz ili bolje reći u krug tih savremenih tumača, ekspresionista i romantičara».

Pored redovnih nastavnih, naučnih i stručnih aktivnosti u toku svoje univerzitetske karijere Dr. Mehmed Hrasnica naročito je posvetio pažnju slikanju veduta stare arhitekture Sarajeva i drugih gradova i mjesta u Bosni i Hercegovini, najviše u okvarelu tehnici i crtežu.

Rezultat takvih aktivnosti je više uspješno priređenih samostalnih izložbi u Sarajevu, Brčkom i Mostaru.

SENAT Univerziteta u Sarajevu pod Brojem: 01-1-1662/06 od 08.11.2006. godine donio ODLUKU O DODJELI POČASNOG ZVANJA PROFESSOR EMERITUS Dr. Mehmedu Hrasnici, penzionisanom redovnom profesoru Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.

navesti i genetske predispozicije ka umjetnosti, ljubavi ka slikarstvu, konjima, plemenitim stvarima. Kada odrastate pod takvim krovom, svakako budete prožeti plemenitim idejama, raznolikosti djelovanja i budete sretni jer ste svoj put mogli pronaći u sebi, i prepoznati ga kao takvog.

Još kao mladić imao sam sreću da slikam i crtam sa svojim ocem, kasnije sa puncem, Rizahom Štetićem. Da izgrađujem sebe kroz sport i odrastam na ergeli gledajući sa kojom ljubavlju se uzgajaju te plemenite životinje. To su vrijednosti koje i dalje treba njegovati, usmjeravati ka, i isticati ih. Kad tako malo sagledamo moje odrastanje, pitam se da li je moglo biti drugačije? Arhitektura je bio moj prirodni izbor. Kroz arhitekturu možete da djelujete svestrano, da kroz nju bude protkan svaki segment na kojem ste radili kroz svoj život. Ona obuhvata kulturu življenja, kvalitet življenja, kroz nju se oslikava ljepota pogleda na svijet, i u svijet. Ona živi sa okolinom, kao i okolišem, i sav taj spoj koji je spojiv je izazov jednog kreativca i sportiste da to ukomponuje u sklad, prema ambijentu i potrebi.

AGD: U Vašoj edukaciji je zasigurno bila cijela plejada kvalitetnih stručnjaka, autoriteta, mentora, kolega i

saradnika. Koji su od njih kao najupečatljivije ličnosti na sebi svojstven način uticale i ostavile najjači trag kako na Vaš profesionalni izražaj, kvalitet i uspjeh, tako i na privatni život?

M.H.: U privatnom životu to je svakako moj r. otac, prof.dr Fahrudinbeg Hrasnica, čiji životopis sam živio i gledao kako je moguće djelovati i ostvariti tolika toga u svom radnom vijeku, i stalno iznova učiti, i dijeliti znanje. Svakako je ta potreba da prenesete znanje imala udjela da prihvatim ponudenu karijeru na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu. Taj rad sa mladim čovjekom je rezultat mladog duha koji zadržite u sebi.

Također bi izdvojio r. punca Rizaha Štetića, akademskog slikara, sa kojim sam imao čast i priliku putovati kroz bosanskohercegovački pejzaž u potrazi za motivima, slikajući u prirodi.

Istaci svakako imam čast i moje profesore sa Arhitektonskog fakulteta, Mladena Vukića, i Džemala Čelića. Posebno prof.Dr Branislava Milenkovića, redovni profesor Arhitektonskog fakulteta u Beogradu koji mi je bio mentor prilikom izrade magistarskog i doktorske teze.

AGD: U svojoj zapaženoj karijeri postali ste vlasnikom brojnih nagrada i priznanja. Za svaku Vas sigurno vežu



neki upečatljivi susreti, mjesta, događaji, emocije...

M.H.: Priznanja i nagrade su najvrednije kada radite i djelujete radi rada, nikako zbog nagradi i priznanja. Ona svakako su vrijedna kada ih drugi ljudi, institucije prepoznaju i deklariraju Vas kao nekoga ko je svojim djelovanjem i doprinosom odabran da bude nagrađen.

Ako već treba da izdvojim, onda bi to zasigurno bio izbor u zvanje profesor emeritus, koje mi je dodjelio Senat Univerziteta u Sarajevu, 2006.godine.

Slobodno mogu ovo zvanje istaći kao krunu naučnog rada, dok bi kruna rada kao pedagoga bila priznanje od strane studenata, koje je moja ćerka našla na Forumu Sarajevo-x, gdje su studenti otvorili temu: Profesori koje biste izdvojili (pozitivno)? gdje su pored nekih mojih kolega naveli i mene (2006).

AGD: Postoje li razlike "danas-juče" u poimanju arhitekta kao specifično-kompleksnog bića od obrazovanja, interesovanja, afiniteta, istraživačkog duha, kreativca, vizionara, pokretača, analitičara, inovatora,

umjetnika i sl.?

M.H.: U suštini ne postoje, samo na njih utiče permanentni razvoj arhitektonsko-urbanističke misli i prakse koja prati društvene, ekonomske, kulturne i tehnološke promjene sredine u kojoj arhitekta stvara.

AGD: Šta smatrate svojim najvećim uspjehom kada je karijera u pitanju?

M.H.: Projekat rekonstrukcije Prirodno-matematskog fakulteta u Sarajevu, za potrebe Islamskog teološkog fakulteta i Medrese. Rekonstrukcija završena 1976.godine.

Projekat je koncipiran prema savremenim metodama rekonstrukcije unutar postojećeg gabarita kojom prilikom se mijenja namjena postojećeg objekta.

Veliki uspjeh je svakako knjiga "Od kocke do vedute", sa koautorom docentom Ladom Pervan, koja predstavlja jedinstven udžbenik u našoj akademskoj sredini iz oblasti predmeta "slobodno crtanje". Knjiga je u pripremi za štampu.

"Život i djelo arhitekta Josipa Pospisila" je knjiga koja bih također naveo.

Rado bih uvrstio 4 i više samostalnih izložbi akvarela i crteža. Sa posebnom pažnjom izdvajam posljednju izložbu u Bošnjačkom institutu, koja je bila u novembru 2009.

Izložba akvarela koji oslikavaju staru arhitekturu, bosanskohercegovačke čaršije i kamene mostove, i ujedno otkrivaju i kulturnu, historijsku, prirodnu i graditeljsku baštinu naše zemlje. Sve to pod krilom projekta "Umjetnošću čaršiji", koje objedinjuje brošuru koja je izdata pod istim naslovom, u organizaciji udruženja "Green Art".

AGD: Kao stručnjak, autoritet, mentor i kao čovjek sa izuzetno velikim iskustvom u prosvjetno-pedagoškom radu sigurno ste sa posebno širokim vizurama detaljnije analizirali situacije i mogućnosti mladih kolega, studenata. Šta biste im mogli poručiti kao kvalitetne smjernice ili savjete za uspješne iskorake u svoju novu

profesionalnu budućnost?

M.H.: Da izaberu ono buduće zanimanje za koje imaju/su predodređeni na osnovu prirodnih sposobnosti.

Bez ozbiljnog studiranja kooje podrazumjeva permanentno praćenje nastavnog procesa i izvršavanje svih obaveza koje proističu iz njega.

Pored svega navedenog treba unijeti ljubav prema budućem pozivu.

AGD: Slikarstvo i arhitektura, arhitektura i slikarstvo...Šta za Vas znači ova kombinacija?

M.H.: Odlično sročeno, jer upravo to jeste kombinacija: ogledalo jedno drugome, moglo bi se reći. ...

Slikate prirodu, staru arhitekturu, oslikavate ambijent i objekat koji stvarate. Mislim da je razlika u tehnici i, i malo u matematici.

Drugim riječima, ako arhitektura ne narušava prirodni ambijent, nego ga svojim prostornim i oblikovnim elementima obogaćuje, onda ona postaje najveća inspiracija slikara.

Ibrahim Krzović

# Moderni senzibilitet

Akvareli Mehmeda Hranice u Galeriji Domicil, Mostar

IZLOŽBA akvarela Mehmeda Hranice, jedna od najvrednijih arhitektonskih ostvarenja u Bosni i Hercegovini, predstavlja vrhunac njegove umjetničke i profesionalne karijere. Hranica je u svojim akvarelima uspjehom spojio umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti. Njegovo stvaralaštvo je u potpunosti zasnovano na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

U ovom izložbenom katalogu, Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

Tragovi i to drugo umjetničko ostvarenje i postavljanje, što je zapravo bila ona stara arhitektura. Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

## SARAJEVSKA ARHITEKTURA KROZ STOLJEĆA



# ČOVJEK KOJI ZAUSTAVLJA VRIJEME

U ovom izložbenom katalogu, Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

U ovom izložbenom katalogu, Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

## LIKOVNA UMJETNOST

# ARHITEKTURA STARE BOSNE

Izložba crteža i pastela Mehmeda Hranice

U ovom izložbenom katalogu, Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.

## LIKOVNA UMJETNOST

# TEMATSKA ODREĐENOST

IZLOŽBA CRTEŽA I PASTELA MEHMEDA HRANICE U SARAJEVU

Osnovna zamisao Mehmeda Hranice, prema izloženim radovima, jeste sadržavati od zaborava jedno dravno arhitektonsko naslijeđe, stari svijet što još svijetli živi u okvirima zatvorenih svila, ispod starih bosanskih krovova, doknata i čepnata. Ta, tematski strogo određena preokupacija, taj intiman svjetlost jednog arhitekta sa svim smislivima, nije sublimna projekcija tog svijeta, već njegovo određeno razmišljanje i trajna postavljanje koje nam postupa i vrlo jasno otkriva, u okvirima profesionalne crtačke sigurnosti, tu staru temu, na jedan osoban način.

Hranica obrađuje ove motive na način koji odražava svaku pomisao rješavanja sličnih slikarskih problema (saizmanje volumena i pretpanje silnika i boja je vrlo diskretno). Njegov crtež grečeno bilježi detalje koji u jednoj kompozicionoj rješenju ostavljaju utisak neokrnjene i često bukvalno odražene realnosti. U granicama svojih mogućnosti, Hranica pokušava, tu i tamo, na pojedinim slikama i crtežima, da sugerise čitav kompleks specifičnih problema, vezanih za ove piborske motive i stara naselja koja, inače, nude bogatstvo vizuelnih senzacija i u isto vrijeme zahtijevaju od slikara studiozno odabiranje i suštinsko poimanje svega što se krije iza vizuelne fasade historijske patine. Deskriptivna realnost nekih ranijih radova ovdje je ustupila mjesto laganom razmišljanju i utapanju reálnih volumena. Na o intenzivnom svjetlu ili prozračnoj igri sjenkli guhe svoja stroga ograničenost i materijalnost utapajući se u opštu atmosferu slike. Upravo, u kompoziciji ovog vida i različitog nivoa ovih realizacija jeste misao ove vizuelne projekcije stare arhitekture i ambijenta, a i prava vrijednost pojedinih radova Mehmeda Hranice na ovoj izložbi.

Ovih nekoliko radova utvaraše da misli arhitekta ima šta da kaže u okvirima svoje teme. Jednako se postavlja dublji smisao, to može biti ono nepopisno što kompozicije autora da se besprijekorno prepušta vizuelnom utisku i neodoljivim dršcima, nađer stvoru bosanskohercegovačkog milica, zadovoljstva se svi kom bezobraznom lagan svjetlošću varijacija i kontrastnih tonova, različitih razmjera, malih silina koje nikada ne angažuju puni stvaralački potencijal autora.

Mehmed Hranica: Počitelj — Sahat kula

M. KARAMEHMEĐOVIĆ

## LIKOVNA UMJETNOST

# ARHITEKTURA STARE BOSNE

Izložba crteža i pastela Mehmeda Hranice

U ovom izložbenom katalogu, Hranica je uspio spojiti umjetničku i profesionalnu stvaralačku snagu, a njegova umjetnost, koja je u potpunosti zasnovana na arhitektonskim i likovnim vrijednostima, predstavlja vrhunac njegove kreativnosti.



### IZLOŽBA AKVARELA “UMJETNOŠĆU ČARŠIJI”, autor: prof. dr. Mehmed Hranica

U Bošnjačkom institutu fondacije Adila Zulfikarpašića u izuzetnoj atmosferi oplemenjenoj prisustvom velikog broja zvanika, prijatelja, poštovalaca umjetnosti otvorena je izložba akvarela prof. dr. emeritusa Mehmeda Hranice. Govoreći o značaju i veličini izložbe prisutnima su se obratili prof. dr. Ahmed Hadrović, dekan arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, dr. Valida Čelić-Čemerlić, direktorica Kantonalnog Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa, Alma Hranica, akad. graf. dizajner, predsjednica NVO “Green Art”, te autor izložbe prof. dr. Mehmed Hranica, a samu izložbu je otvorila Amina Rizvanbegović - Đuvić, direktorica Bošnjačkog instituta.

**Trag profesora dr. Mehmeda Hranice**  
Svaka riječ koju izgovori ili napiše, svaka povučena crta, svaki znak koji utisne u zemlju ili kamen, sve što izgradi...jest trag koji čovjek ostavlja; tragove iščitavaju drugi ljudi i na svoj ih način tumače.

Izložba akvarela naslovljena „Umjetnošću čaršiji“ jest peta u nizu samostalnih izložbi profesora Hranice; k tome, ova je izložba posvećena 60-godišnjici Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu. Uve činjenice same za sebe puno govore, čak i bez sagledavanja motiva i umjetničko-zanatskog umijeća pokazanih akvarelima.

Profesor Hranica već 48 godina djeluje na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu u kojim je dijelio mladost, s kojim je rastao i ušao u zrelo doba. Niz generacija arhitekata je ulazilo u svijet arhitekture na Arhitektonskom fakultetu, između ostalog, i kroz nastavu na Slobodnom crtanju, najstariji i najrazumljiviji jezik arhitekture.

Premda ne i jedini jezik kojim se izražavao u arhitekturi, slobodno crtanje je najmilijeni arhitektonski jezik profesor

Hranica kojim je toliko govorio o arhitekturi a mi o njoj saznavali.

Obitelj Hranica, jedna od najstarijih u Sarajevu, je svom gradu, iz generacije u generaciju, davala ugledne pojedince: ugledne političare, univerzitetske profesore, arhitekte, akademske umjetnike različitih profila...; svaka od generacija je na svoj način služila svom rodnom gradu.

Izložbu „Umjetnošću čaršiji“ profesor Hranica svojom ljubavlju prema Sarajevu povezuje i sa svojom knjigom “Život i djelo arhitekta Jozefa Popišića” čime vrijednostima Sarajeva daje univerzalne dimenzije.

Na ovoj izložbi, međutim, nisu samo motivi iz Sarajeva, već bezmalo, iz cijele Bosne i Hercegovine: Banja Luke, Mostara, Tuzle, Stoca, Počitelj, Jajca, Bihaća, Trebinja, Blagaja...

Koristeći se akvareloom, profesor Hranica predstavlja neka od najvrednijih arhitektonskih ostvarenja u Bosni i Hercegovini, a zapravo govori o bogatstvu i ljepoti ljudskog duha, kako kreatora tih djela tako i onih koji ih umiju gledati i čitati.

Prof.dr Ahmet Hadrović, dipl.inž.arh.  
Dekan Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu





Prolaziti zemljom koja je svezemeno razmede suprotnih interesa i potreba, zemljom koju svezemeno dijele oni koji je gledaju tek izvana, ostavljajući uvijek samo krvave tragove na ruševinama nerazumljivog postojanja i opstajanja, prolaziti Bosnom i Hercegovinom i slikarskim nadahnućem bilježiti preživjele detalje historije, pokušaj je osmišljavanja „nezaborava“ ma gdje on skrivao svoje tragove – uz smaragdnu Unu, uz varljive slapove Plive, uz posavske mirne ravnice, uz virove prevrtljive Drine ... Ili krenuti južnije, put kasaba i čaršija srednje Bosne, ili još južnije, put Hercegovine, tamo gdje voda i kamen ostaju jedine granice života...

Zasigurno postoje u svijetu mjesta koja poput usputne zapreke zaustave čovjeka i navedu ga da razmisli ko je, odakle dolazi, kamo ide. Da se zapita šta je njegova mjera, šta je mjera njegovog života. Mjesta na kojima i nesvjesno širi ruke i shvati da može dotaknuti i život i življenje, razumjeti da prošlost sadašnjost nisu omeđene granicama, da se sve

svodi na protok vremena kojemu samo slučajno svjedoči ... I zasigurno, sarajevska čaršija je baš jedno od takvih mjesta.

Akvareli prof.dr.Mehmeda Hrasnice svjedočanstvo su vremena kome pripadamo, oni su emotivni likovni zapis trajanja i opstajanja. Pod kistom umjetnika, u akvarelu, top se realnost mukotrpane historijske stvarnosti, ostaju samo forme – ponekad tako jasne i čvrste, ponekad dodirnite rukom vremena, iskrivljene i nakrivljene, odavno izmirene s prolaznošću u. Prelaziti pogledom sa slike na sliku liči šetnji čaršijom - uz Miljacku s pogledom na stare kamene mostove, čaršijom duž čepenaka, preko Baščaršijskog trga put Kovača, pa onda uskim sokacima kroz sarajevske mahale ... I ostaje taj čudan osjećaj pripadnosti nekom prošlom vremenu, pripadnosti kojoj se ne opredjeljujemo, koja je ostala zapisana u svakom od nas, bilo to za dobro ili za zlo ...

Umjetnost je, neminovno, subjektivan osjećaj. Kako stvaraoaca, tako i promatrača. Dominantna inspiracija ovog di-

jela opusa prof.dr.Mehmeda Hrasnice zapravo je nastanak i historijski razvoj Sarajeva u periodu osmanske dominacije.

Naziv Saray-ovasi (Saraj-polje) javlja se prvi put 1455. g., i to kao oznaka za župu; pa zaključujemo da je staro naselje bilo propalo, a novo još nije bilo formirano. No, već 1485. spominje se pazar Trgoviste koje je poznato pod imenom Saray. Najstariji izvor u kojem je ime grada zapisano u obliku »Sarajevo« jest jedno ćirilsko pismo bosanskog namjesnika Firuz-bega iz 1507.g.

Centar novog naselja orijentalne fizionomije formira se planski na otkupljenom zemljištu stanovnika sela Brodca, dok Stara varoš ostaje na njegovoj periferiji.

Kako je za sticanje statusa kasabe bilo neophodno da naselje ima gradsku džamiju, muslimanski džemat i stalni trg, jasno je da je Sarajevo u prvoj fazi svog razvoja steklo sve elemente koji su ga činili kasabom, već 1462. godine. Urbani kostur Sarajeva činili su objekti koje podiže Isa-beg Ishako-

vić: prva gradska / Careva / džamija, tekija sa musafirhanom na Bentbaši, Kolobara han na Baščaršiji sa dućanima oko njega, Isa-begova banja u blizini Careve džamije i dr. Oko ovih objekata formira se privredni centar kasabe, čaršija, ali i prve sarajevske mahale. Oko Isa-begove tekije formira se Mahala Isa-begove zavije, kosom koja se pravcem istok-sjeverozapad pruža od Nadmilina, preko Kovača, do Čaršije. Kroz nju je prolazila trasa starog puta kroz selo Brodac, Kračule, danas ulica Samardžije. U produžetku ove nastaje druga Isa-begova mahala oko Kolobara hana.

Zapadnoevropski, pa i gradovi na Balkanu toga doba, gradski prostor imaju unutar gradskih bedema. U slučaju Sarajeva, koje se razvilo kao otvoreno naselje, nije bilo zidina koje bi označavale tu granicu. Zna se, međutim, da je u gradski prostor orijentalnih gradova u zapadnom dijelu Balkana, prvobitno ulazio upravni centar, poslovni centar, čaršija i muslimanski džemat. To je u slučaju Sarajeva bila srednjo-



Bašaršija - pogled od Sebilje prema bašaršijskoj džamiji



Čekrčina džamija



Ulica Mlini



Ulica Sarač



Ulica Sumbul - česma



Ulica Bravadžluk



Stari sarajevski mostovi



Ulica Sagrdžije



Kozja ćuprija

vjekovna tvrđava na Vratniku gdje je sjedio Isa-beg /objekat dvora nije još sagrađen/, Čaršija ispod nje, te muslimanski džemat, kojeg su činili stanovnici Skender-pašine mahale na Vratniku, posada u tvrđavi, te stanovnici još tri sarajevske mahale/Mahale Isa-begove zavije, Isa-begove i Careve mahale/. Uz muslimanski džemat u okviru kasabe ulazio je i hrišćanski džemat, koncentrisan na prostoru Varoši. Gradsko područje je moralo biti definisano već sa dobivanjem statusa kasabe, kako bi se znalo koje stanovništvo je obuhvaćeno institucijom muafijeta /identična gradskim slobodama na zapadu/.

Druga faza u urbanom razvoju Sarajeva, iza 1463. godine, može se karakterisati kao period formiranja sarajevskih mahala i definitivnog oblikovanja Čaršije. Mahale se formiraju uz

već nastale, pa tako do Isa-begove mahale, na zapad, nastaje Mahala mesdžida Mehmed-bega Minetovića, oko mesdžida koji se nalazio na mjestu današnje apoteke kod Latinske ć uprije. Na ovu mahalu se nadovezivala Mahala Ajas-pašinog mesdžida, nastala oko istoimenog mesdžida koji se nalazio na mjestu današnjeg hotela Central. Između ove dvije mahale tokom XV stoljeća formira se džemat dubrovačkih bazerdzana, ustvari dubrovačka kolonija. U isto vrijeme, iz stare Skender-pašine mahale na Kovačima se formira mahala Šejha Feruha, a nasuprot njoj Mahala mekibir /groblje/, koja se pružala pravcem sjever-jug, od groblja na Kovačima, do Isa-begovih mlinova na Bendbaši. Paralelno sa Ajas-pašinom mahalom, pravcem istok-zapad, formirala se Mahala mesdžida Havadže Kemala, oko mesdžida koji se nalazio

na mjestu današnjeg Vakufskog nebodera. Ovo je bila najzadnija mahala koja se formirala do kraja XV stoljeća.

Iz navedenog je vidljivo da se širenje gradskog teritorija odvijalo pravcem istok-zapad, duž starih drumova, kako s lijeve, tako i s desne strane Miljacke, s tim što je proces urbanizacije na lijevoj obali Miljacke tekao znatno sporije.

Treća faza urbanog razvoja Sarajeva započinje sa Gazi Husrev-begovim namjesnikovanjem u Bosni. Period od 30-tih do 70-tih godina XVI stoljeća opravdano se smatra najznačajnijim periodom u urbanom razvoju Sarajeva, jer Sarajevo tada, zahvaljujući Gazi Husrev-begovoj graditeljskoj djelatnosti, dobiva prve monumentalne objekte i dostiže takav stepen razvoja da stiže status šehera. Razvoj grada više nije išao pravcem istok-zapad, nego i pravcem sjever-jug, pa se najveći broj mahala, u ovom periodu, formira na padinama iznad toka Miljacke, od Bjelava i Sedrenika na sjeveru, do Bistrice, Bostarića i Komatina na jugu. Na isoku se pojavljuje već dostignuti prazan prostor Vratnika i Kovača novim mahalama, a na zapadu, do Gorice i Marijin Dvor, se pored stare Magribije mahale formira i čaršija na Hisetima.

Do kraja XVI stoljeća gradski teritorij će obuhvatiti gotovo sav prostor, kojeg će kao takvog zateći austro-ugarske vlasti, pa se stoga može konstatovati da je historijsko područje Sarajeva osmanskog perioda obuhvatalo prostor od Vratnika i Kovača do Marijin Dvora. Period od XVI stoljeća do 1878. godine, dakle, nije ekstenzivan u sadržaju, nego intenzivan u prostoru.

U bosanskohercegovačkim gradovima, onim izraslim na kamenu, iz kamena, baš kao i onim što su nastajali na obalama mirnih i pitomih rijeka, prof.dr.Mehmed Hrasnica pronalazi detalje prošlih vremena, i pretvarajući ih u topivot akvarela kao da ih pokušava spasiti od nadolazećeg vremena.

Mostovi su relativno rijetko privlačili pažnju historičara ili stručnjaka koji su se bavili arhitekturom ranijih stoljeća. Zapisi o mostovima, gotovo u pravilu, uzgredne su i nevažne bilješke (s izuzetkom mostarskog i višegradskog mosta). Prolazeći Sarajevom, prolazeći Bosnom i Hercegovinom, prof.dr.Mehmed Hrasnica svojim kistom bilježi mostove. Most kao utilitarna kreacija ljudskog duha u slikarskoj impresiji postaje prirodna tvorevina dotaknutih obala, i odraz u vodi kao da

prkosi materijalnom, pa se obale dotiču kao da ih voda spaja, a ne dijela.

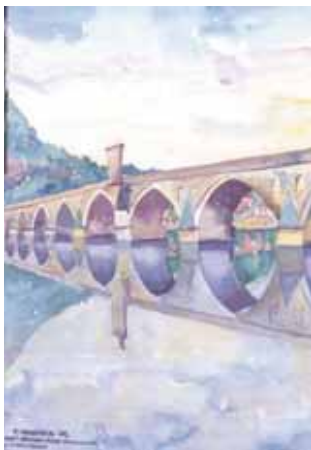
Istovremeno, mostovi ostaju bilješkama starih bosansko-hercegovačkih čaršija. Na rječici Brki, desnoj pritvori Save, u Brčkom, već stoljećima se obnavlja stari drveni most, baš na mjestu gdje je nekada nastao. Brčko se prvi put spominje 1620. god.. Njegovi stanovnici bili su mostari (skelari). Današnje naselje nastaje u osmanskome periodu. U 17. st. gradić ima oko 200 kuća, jednu kulu, džamiju i dvije banje (javna kupatila). Godine 1716. prilikom okupacije, austro-ugarska vojska gotovo u potpunosti uništava naselje. Najveći i razvitak naselje doživljava nakon Drugog svjetskog rata. Danas kao politički odvojena jedinica-distrikt, i jedina bosansko-hercegovačka luka na rijeci Savi, predstavlja regionalni centar najvećeg dijela Posavine.

U istočnoj Hercegovini, u podnožju srednjovjekovnog grada Vidoški, na obalama rijeke Bregave, smješten je – Stolac. Na obronku brda Stolački grad, nedaleko od lijeve obale rijeke Bregave, locirana je prvobitna stolačka tvrđava, čije se ruševine i danas vide. U izvorima s početka prošlog stoljeća spominje se pod imenom Vidoški, a ovo ime dobila je po rijeci Videšćici ili Vidovoj rijeci (današnja Bregava). Vidoški se prvi put u izvorima spominje 18. februara 1444. godine.

Ovo je sve do početka prošlog stoljeća bio najprostraniji grad u Hercegovini. Naselje Stolac je suburbium grada Vidoški. Brojni srednje- vjekovni stećci kojih i danas u ovom kraju ima na više mjesta, svjedoče da je ovo područje u pre-dislamskom periodu naseljeno bogumilima.

U središtu grada postoji most sa pet zasvođenih polukružnih otvora, koji nema imena. Stočani ga zovu-Ćuprija. Rustikaln izgled mosta, te nedostatak svake bliže historijske identifikacije, navodi na mišljenja da je ovo zapravo najstariji most u Stocu. Nije isključeno da je nastao u srednjem vijeku, preživio povremene adaptacije, te manje ili veće opravke i prepravke, te preživio vrijeme sve do naših dana. Ili, pak, ova građevina počiva na temeljima nekog rimskog mosta, mada sačuvana nadgradnja ni po čemu nije rimska. Ma kako bilo, pravilni ritam lukova oslikan u Bregavi, predstavlja vječiti izazov umjetničkom izrazu.

Još jedan hercegovački grad u kamenu, inspiracija je prof. dr. Mehmeda Hrasnice. Jedni smatraju da je ime Počitelj izve-



Višegrad - Most Mehmed Paše Sokolovića



Vrelo Bune - Blagaj - Tekija



Bihać - Turbe, Kapetanova kula i crkva Svetog Antuna



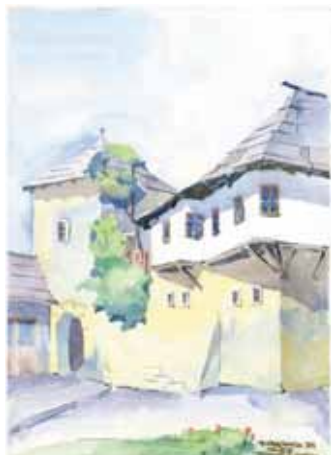
Trebinje - Stari grad



Čuprija u Stocu



Mostar - Stari most



Jajce - Omer-Begova kuća



Počitelj - Pogled na utvrdu



Banja Luka - Tvrđava Kastel



deno od glagola počivati; drugi da je ime kastelana toga grada dalo gradu ime Počitelj; treći da su učeni ljudi zpoštovana gospoda' uslovlili ime Počitelja; četvrti da se porijeklo imena Počitelja treba tražiti u hungarizmu žčitelj', italijanski žcittadela', kao izrazu za grad, utvrdu; peti da se radi o glagolu čitati, ...

U pisanim dokumentima grad se prvi put spominje 1444. godine, u poveljama kralja Alfonsa V i Fridriha III. U periodu od 1463. do 1471. godine u Počitelju je smještena ugarska postava.

Godine 1471., nakon kraće opsade, grad postaje dio Otomanske imperije, u čijem će sastavu ostati sve do 1878. godine. U periodu 1782. - 1879. godine bio je sjedište kadiluka, a u periodu 1713.-1835. godine sjedište Počiteljske kapetanije. Značaj i izgled grada se mijenjao kroz historiju.

Kompleks utvrđenog grada - Počitelj, nastajao je sukcesivno od XVI do XVIII stoljeća. Očuvani kameni ostaci grada

predstavljaju arhitektonsku fortifikacijsku cjelinu dvaju perioda - srednjovjekovne gradnje i gradnje u doba Otomanske imperije.

Rijetko očuvan u autentičnom obliku, ovaj grad u kome se svaki kamen istesan i ugrađen ljudskom rukom doima „izraslim“ iz kamena na koji je postavljen, već decenijama inspiriše umjetnički izraz, a u slikarskom opusu prof.dr. M.Hrasnice Počitelj zauzima posebno mjesto – arhitektonske forme, materijalizacija i historijska autentičnost inspiracija su koliko arhitekti, toliko i umjetniku, slikaru ...

Izložba «Umjetnošću čaršiji» postavljena ovdje u Sarajevu - gradu čija je fizionomija svojevrsno jedinstvo suprotnosti, stvarano i taloženo na marginama antičko-mediteranskih, bizantijskih, osmanlijskih i srednjoeuropskih civilizacijskih tokova, definisana trajno prepletenim oprečnim utjecajima, još jedan je most na presjecištu kulturološke specifičnosti, postavljen da shvatimo i budemo shvaćeni.

dr. Valida Čelić-Čemerlić  
Direktorica Kantonalnog Zavoda  
za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa

“ČOVJEK KOJI ZAUSTAVLJA VRIJEME” samo je jedan od naslova o radu prof.Dr Mehmeda Hrasnice koji možemo pratiti upravo kroz vrijeme i trag koji ostaje iza njega, a koji ga smješta ispred svog vremena zahvaljujući kompletnosti ličnosti i talenta. Samo neki od članaka, sačuvanih u ladicama radnog stola, su izvor inspiracije ovog projekta, ono što autor radi kroz svoj kreativni izraz - kist. Svojom umjetnošću u čaršiji, koju toliko voli, otima je od zaborava i vremena koje briše te tragove.

Ljubav prema čaršiji, starim mostovima, čuprijama, šadrvanima i munarama obuhvaćena je u jednu publikaciju, jedan projekat koji graditeljsku, kulturnu i historijsku baštinu naše zemlje ovjekovječava kroz akvarele, crteže, tragajući za njihovom historijom, njihovim neimarima, vremenu u kojem su nastajale, potsjedajući nas na bogatu historiju naših krajeva.

Uz izvanredne akvarele koji oslikavaju opisane motive senzibilitetom umjetnika koji prenosi svoje znanje na mnoge generacije, tu edukativnu vrijednost i značaj projekta “UMJETNOŠĆU ČARŠIJI” prepoznajemo se u svim njegovim vidovima. Akvarel kao tehnika je vrlo zahtjevan, i nedaje umjetniku mjesta i prostora za greške koje druge tehnike dozvoljavaju preslikavanjem, ponavljanjem, gdje nekada doprinosi u kvaliteti izraza u krajnjem njegovom ishodu, naročito kod tehnike ulja. To akvarel ne trpi.

On je tehnika preciznosti i jasnoće izraza slikara koji zna šta želi, i svaka ispravka ga čini umornim. To je tehnika koja

zahtjeva slikarsko i crtačko znanje, vještinu, a talentat mu daje tu ljupkost i atmosferu koju umjetnik ulovi kistom u dahu. Taj duh prostora koji se oslikava, to nebo koje je razigrano, ili tipično plavetnilo hercegovine posmatrač ovih akvarela osjeti i prepoznaje u okriju “UMJETNOŠĆU ČARŠIJI”.

Lako zapaža utiske Miljacke koja se tromo kreće u njenom sušnom periodu, ispod sarajevskih mostova, nama dobro znanim. Blistok motivima koje se provlače kroz naš život čini akvarele prof. Hrasnice posebnim, uz neizostavne prepoznatljive motive graditeljske baštine iz svih krajeva naše zemlje.

Dovoljno je još dodati par novinskih isječaka o autoru objavljenih povodom ranijih izložbi, koji će upotpuniti sliku o njemu, radu i ideji, motivima. Autor pored svojih slika ostavlja trag i pisca koji oslikava njegovu zemlju, grad, mahalul...

...Idejni kocept projekta “UMJETNOŠĆU ČARŠIJI” bi zaokružila sa segmentom teksta prof.Dr Ibrahima Krzovića, objavljenog u časopisu za kulturu “ODJEK” 31.01.'91. a povodom otvaranja četvrte samostalne izložbe prof. Hrasnice u Mostaru: “...Ovi akvareli s tim starim oblicima kuća, vedutama padinskih nizova pokazuju, upravo zahvaljujući finesama i osjetljivosti akvarela i stvaraoca, kako se ista ploha zida, boja krova jednom, ukazuje ljepotom svoje materije, drugi put oštrenom oblika, bridova, bistrinom prostora, treći put kako se rastvara u eteričnim i luminističkim supstancama ovog podneblja.”

Alma Hrasnica, Akademski grafički dizajner  
Predsjednica NVO “Green Art”